

УДК 338.484.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/161-2>**Поляков М. П.**доктор економічних наук,
Національний університет водного господарства та природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7896-2486>**Білозубенко В. С.**доктор економічних наук,
Університет митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1269-7207>**Шаблій С. Є.**аспірант,
Університет митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6520-6902>**Polyakov Maxim**

National University of Water Resources and Environmental Management

Bilozubenko Volodimir, Shablii Svitlana

University of Customs and Finance

АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ТУРИЗМІ

В статті розглянуто основні глобальні тенденції, які здійснюють вплив на міжнародний туризм. Зокрема, проаналізовано дані щодо міжнародних відправлень та витрат на міжнародний туризм по деяким країнам світу у 2016-2019 роках. Встановлено зниження кількості міжнародних прибуттів у 2020 році через пандемію COVID-19 по регіонах світу, та проведено порівняння з аналогічними показниками 2018 року. Досліджено нові види туризму, що з'являються у світі (ностальгічний туризм, гастрономічний туризм, шопінг-туризм, патріотичний туризм, діловий туризм, лікувально-оздоровчий туризм, індивідуальний туризм, екотуризм). Обґрунтовано зростання витрат на подорожі, які мали на меті вирішення професійних та бізнесових питань, разом з тим, що частка осіб, що подорожувала з цією метою, майже не змінилась впродовж 2014-2018 років. З'ясовано, що зміна клімату несе в собі ризики і загрози деяким видам туризму, пов'язаним із зимовими видами спорту та пляжним відпочинком. Тому існує необхідність впровадження стійких методів життя, в тому числі в туристичну галузь, щоб звести до мінімуму шкоду навколишньому середовищу. Наведено заходи, яких необхідно вжити на міждержавному рівні з метою відновлення світового туризму.

Ключові слова: туризм, глобальні тенденції, міжнародні прибуття, міжнародні відправлення, COVID-19.

ANALYSIS OF GLOBAL TRENDS IN TOURISM

International tourism is one of the most important sectors of the world economy, which affects the main economic indicators of each country and stimulates the development of many other sectors of the economy, including transport infrastructure, communications, trade, construction, improvement of recreational areas and others. The article considers the main global trends that affect international tourism. In particular, data on international departures and international tourism expenditures in some countries in 2016-2019 were analyzed. A decrease in the number of international arrivals in 2020 due to the COVID-19 pandemic in the world regions was established, as well as a comparison with similar indicators in 2018 was made. The main reasons of this fact are: firstly, the introduction of travel restrictions (in 2020) that had an extremely negative impact on the global tourism industry; secondly, the demand declining for tourist trips; and, thirdly, the uncertainty of the pandemic situation. New forms of tourism that appear in the world (nostalgic tourism, gastronomic tourism, shopping tourism, patriotic tourism, business tourism, health tourism, individual tourism, ecotourism) have been studied. The increase in travel expenses aimed at solving professional and business issues is justified, the reasons for this trend were analyzed, considering the fact that the share of people who traveled for this purpose did not change significantly during 2014-2018. It has been found that climate change poses risks and threats to some tourism types, such as winter sports and beach recreation. This can reduce the competitiveness of some popular resort areas. Therefore, there is a need to implement sustainable lifestyles, innovations, including in the tourism industry, in order to minimize damage to the environment. The measures that need to be taken at the international level in order to reconstruct world tourism are presented. The analysis of global trends of tourism industry development will make it possible to conduct a clearer and more consistent policy, both at the level of individual states and on a global scale.

Keywords: tourism, global trends, international arrivals, international departures, COVID-19.

JEL Classification: C38, E60, L83, O57

Постановка проблеми. Однією з найбільш швидкозростаючих галузей в світі є туризм, який реалізує свій потенціал, забезпечує побудову кращого майбутнього для глобальної економіки. Ця сфера в сучасному контексті має важливий вплив на структурування і загальну картину розвитку світової економіки і держави.

Покращення міжнародного туризму має важливе значення, адже впливає на основні економічні показники країни та сприяє стимулюванню розвитку багатьох секторів економіки (транспортна інфраструктура, зв'язок, торгівля, будівництво, вдосконалення рекреаційних зон тощо).

Аналіз глобальних тенденцій розвитку туристичної галузі дозволить більш чітко та упереджено про-

водити політику як на рівні окремих держав, так і всього світу. Тим більше, що дані тенденції пов'язані як напряму з показниками, що описують результати діяльності галузі, так і опосередковано стосуються вирішення глобальних питань і проблем, в тому числі тих, які стосуються змін клімату та сталого розвитку всіх сфер життя. Окрім того, пандемія COVID-19, яка охопила вже весь світ, також здійснює значний негативний вплив на туризм у глобальному масштабі. Наприклад, за даними Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) міжнародний туризм може зменшитися на 60-80% протягом 2020 року [1].

Розгляд зазначених питань є важливим і вкрай актуальним на сьогоднішній день, тому що допоможе виробити заходи з метою мінімізації наслідків кризи в туристичній галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам аналізу тенденцій розвитку міжнародного туризму, туристичної діяльності, розвитку та якості туристичних послуг присвячені роботи як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, серед яких: Р. Батлер, І. Бережна, М. Босовська, Д. Боуен, В. Герасименко, П. Друккер, С. Кемпбел, С. Ковальчук, Ф. Котлер, Л. Красавцева, Ж. Лундгрєн, О. Любіцева, О. Лютак, П. Маріот, М. Орлович, Д. Пірс, В. Прищипенко, О. Рогалевський, Р. Саакянц, Г. Скляр, Д. Хансен, І. Черниш, Л. Шевчук, Т. Хіллс та ін.

Проте, не зважаючи на значну кількість наукових напрацювань щодо наведених питань, необхідно зазначити, що глобальні тенденції розвитку туризму досліджені фрагментарно, а в умовах пандемії COVID-19 тим більше вимагають детальнішого розгляду.

Мета статті: проаналізувати глобальні тенденції розвитку туризму, визначити основні заходи з покращення ситуації в галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, щоб розуміти та прогнозувати розвиток туризму

в короткостроковій та довгостроковій перспективі, необхідно враховувати основні глобальні тенденції, які впливають на нього. Дані тенденції стосуються економічних, політичних, екологічних та технологічних змін у світі. Розглянемо основні та найбільш вагомні, на нашу думку, тенденції розвитку туризму.

По-перше, світовий туризм демонстрував стабільне зростання впродовж останніх десятиліть. Щороку спостерігалось підвищення попиту на туристичні послуги, незважаючи на економічні та політичні кризи в багатьох країнах. Інформація щодо міжнародних відправлень та витрат на міжнародний туризм по деяким країнам світу (2016-2019 рр.) наведена у табл. 1.

Зазначені дані свідчать про тенденцію до зростання доходів і витрат, а також прибуттів і відправлень туристів, що характеризує світову галузь туризму як таку, що динамічно розвивається. Потрібно зазначити, що впродовж 2014-2019 років було також наявне зниження доходів від туризму (у 2014-2015 роках, а також доходах за 1 прибуття – у 2014-2017 роках). Це пов'язано з глобальним економічним спадом, торговою напруженістю, зростаючими геополітичними проблемами, соціальними хвилюваннями, тривалою невизначеністю щодо Brexit та зниженням довіри з боку бізнесу.

Обмеження на поїздки, введені через пандемію COVID-19 (у 2020 році) здійснили надзвичайно негативний вплив на туристичну галузь, а саме за перші місяці 2020 року кількість міжнародних прибуттів знизилась на 70%, а у липні та у серпні 2020 року – на 81% та 79% відповідно (в порівнянні з попереднім роком), хоча традиційно ці місяці року є піком літнього сезону у Північній півкулі. Це призвело до 730 мільярдів доларів США втрат експортної виручки від міжнародного туризму [3, 4]. У всіх регіонах світу за 8 місяців 2020 року спостерігалось значне зниження кількості прибуттів (рис. 1) і, якщо порівняти зі стабільним їх зростанням у 2018 році, то ситуація вбача-

Таблиця 1

Дані щодо міжнародних відправлень та витрат на міжнародний туризм по країнам світу

Країна	2016 рік			2017 рік			2018 рік			2019 рік		
	Витрати на міжнародний туризм, млрд долл. США	Кількість відправлень, млн	Витрати на 1 відправлення, долл. США	Витрати на міжнародний туризм, млрд долл. США	Кількість відправлень, млн	Витрати на 1 відправлення, долл. США	Витрати на міжнародний туризм, млрд долл. США	Кількість відправлень, млн	Витрати на 1 відправлення, долл. США	Витрати на міжнародний туризм, млрд долл. США	Кількість відправлень, млн	Витрати на 1 відправлення, долл. США
Греція	2,2	7,2	310	2,2	7,7	280	2,6	8,0	330	3,1	7,8	390
Грузія	0,4	3,4	110	0,5	3,9	120	0,5	3,7	140	0,7	3,8	170
Данія	9,2	9,7	950	9,8	8,1	1210	10,5	7,5	1400	10,4	10,8	960
Іспанія	19,3	15,4	1250	22,3	17,0	1310	26,0	19,1	1360	27,9	19,8	1410
Італія	25,0	28,7	870	27,7	31,8	870	30,1	33,3	900	30,3	34,7	870
Нова Зеландія	4,0	2,6	1510	4,4	2,9	1560	4,6	3,0	1520	4,4	3,2	1370
Норвегія	15,4	8,0	1920	16,2	8,2	1980	17,3	8,1	2140	17,2	8,9	1930
Португалія	4,3	1,9	2200	4,8	2,2	2210	5,6	2,5	2230	5,9	3,1	1910
Сінгапур	24,0	9,5	2530	24,6	9,9	2490	25,3	10,4	2440	26,6	10,7	2480
Японія	18,5	17,1	1080	18,2	17,9	1020	20,2	19,0	1070	21,3	20,1	1060

Джерело: [2]

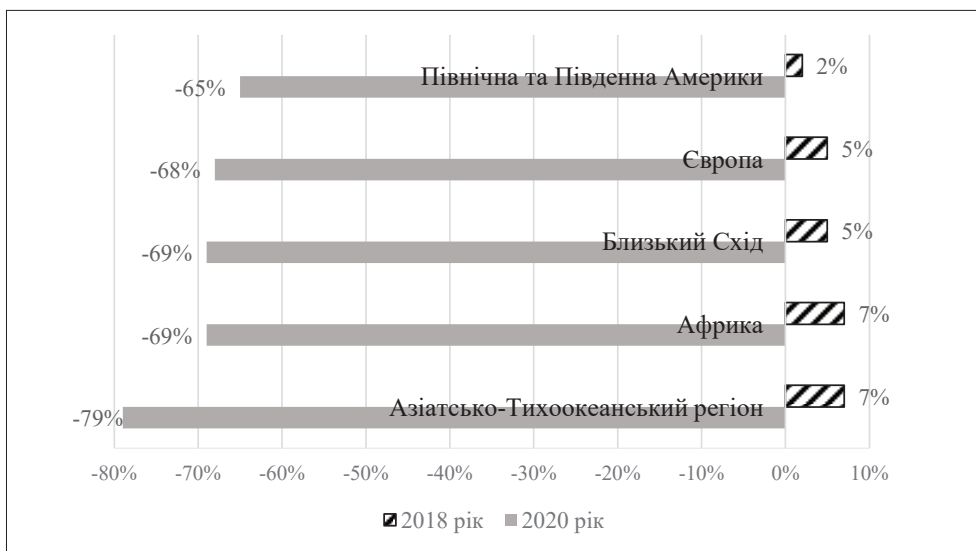

Рис. 1. Темпи зниження міжнародних прибуттів по регіонах світу за 8 місяців 2020 року та темпи зростання міжнародних прибуттів за 2018 рік

Джерело: [2; 5]

ється катастрофічною. До того ж, попит на туристичні подорожі залишається значною мірою низьким через невизначеність щодо пандемії. За різними прогнозами поживлення на ринку міжнародного туризму відбудеться не раніше третього кварталу 2021 року, а може, і навіть у 2022 році.

По-друге, на світовій арені відбувається збільшення видів і ринків туризму. Наприклад, на додачу до екскурсійного туризму (тури по місту та визначним місцям), з'являються такі види туризму, як:

1. ностальгичний туризм (викликаний бажанням реалізувати свою спадкову ідентичність, споживаючи культурний досвід; виокремлюють два типи ностальгуючих туристів: реальні та історичні),

2. гастрономічний туризм (відноситься до поїздок до місць призначення, де місцеві продукти харчування та напої є основними мотивуючими чинниками подорожей),

3. шопінг-туризм (охоплює безмитні покупки в аеропортах; покупки предметів розкоші; відвідування торгових центрів, універмагів і торговельних точок; виявлення місцевих брендів; підтримка місцевого ремісничого бізнесу і предметів місцевого виробництва),

4. патріотичний туризм (організація відвідувань історико-культурним та історико-військових об'єктах і пам'ятників, музеїв історії та краєзнавства),

5. діловий туризм (суміщення бізнес-поїздок (відвідування, конференції тощо) з дозвіллям),

6. лікувально-оздоровчий туризм (пропонування більш вигідних цін на послуги в галузі охорони здоров'я),

7. індивідуальний туризм (турист самостійно організовує свій маршрут щодо відвідування будь-якого міста, обирає готель на свій розсуд, всі необхідні послуги, а також транспорт – літак, потяг, лайнер, авто),

8. екотуризм (збільшується кількість екологічних туристичних турів, які знаходяться в гармонії з природою, пропонують екологічні варіанти для проживання,

що відкриває можливості для розвитку туризму в регіонах з не розвинутою туристичною інфраструктурою).

По-третє, впродовж 2013-2018 років відбулося зростання витрат на подорожі, які мали на меті вирішення професійних та бізнесових питань (рис. 2).

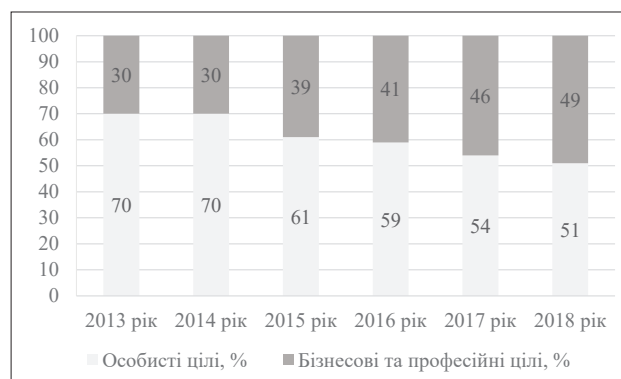

Рис. 2. Витрати на відправлення відповідно до мети

Джерело: [2]

Згідно з даними [2; 6] дві третини ділових мандрівників намагаються збільшити термін відрядження з метою проведення туристичних заходів. Тому як окремі ділові туристи, так і делегації представляють собою великий потенціал для розвитку даного туристичного напрямку в світі. Потрібно сказати, що у ділових туристів з'явилася тенденція до подорожей разом зі своїми родинами, оскільки ділові особи зацікавлені в ефективному використанні часу в межах графіків ділових поїздок, щоб мати вільний час для родини. Це створює можливості для готелів і конференц-центрів щодо розробки нових пропозицій для дітей і членів подружжя під час ділових зустрічей.

Незважаючи на зростання витрат на ділові поїздки, частка осіб, які мали на меті візит з професійних та бізнес-питань, за досліджуваний період майже не змінилась (рис. 3).

Рис. 3. Мета візиту (дані по світу)

Джерело: [2]

По-четверте, зміна клімату, зокрема глобальне потепління несе в собі екологічні та економічні ризики та може значно вплинути на велику кількість видів туризму, а також призвести до зниження конкурентоспроможності деяких популярних курортних зон та збільшення конкурентоспроможності інших, не таких відомих [7, 8]. У багатьох напрямках туризм тісно пов'язаний з кліматом та природним середовищем. Головну роль у виборі місця подорожі та туристичних витратах відіграє наявність широкого спектру важливих для туризму екологічних ресурсів (снігові умови, стан дикої природи та біорізноманіття, рівень води та її якість), а також умови навколишнього середовища, в тому числі ті, що можуть стримувати туристів, включаючи інфекційні хвороби, дикі пожежі, комах або шкідників, та екстремальні події (урагани, тропічні циклони, ерозії, затоплення тощо). Глобальне потепління і підвищення рівня моря сприяють зменшенню снігового покриву, збільшенню і продовженню періодів сильної спеки або, наприклад, зміні характеру річних опадів. Це може негативно вплинути на туристичні об'єкти, де пропонуються умови для зимових видів спорту та пляжного відпочинку. Проте, туризм може зіграти значну роль у вирішенні змін клімату, якщо будуть впроваджуватися інновації в даній галузі, пов'язані з технологічними, економічними та соціально-культурними змінами, та орієнтовані на досягнення покращення ситуації щодо глобального поте-

пління (скорочення енергоспоживання, підвищення енергоефективності і т.д.).

По-п'яте, в якості здійснення конкретних кроків з впровадження стійких методів життя, щоб звести до мінімуму шкоду навколишньому середовищу, почали з'являтися еко-готелі. В них пріоритетними є використання місцевих продуктів, вживання заходів з переробки, зосередження на енергозбереженні та використанні розроблених з урахуванням екологічних вимог та норм постільної білизни та рушників [9].

Враховуючи вищезазначене, з метою покращення ситуації в світовій туристичній галузі та для відновлення глобального ринку туризму на міждержавному рівні необхідно вжити заходи із забезпечення розробки узгоджених протоколів щодо поїздок та обмежень; відновлення довіри споживачів (туристів); прискорення дій щодо стримування вірусів; зняття обмежень на поїздки; покращення економічної ситуації всередині країн; додаткового фінансування туристичної галузі.

Висновки. Аналіз глобальних тенденцій, що прямо впливають на розвиток туристичної галузі в світі, свідчить про те, що на сучасному етапі вона знаходиться у великій кризі через пандемію COVID-19 та нестабільну економічну ситуацію в світі. Окрім того, вплив глобальної зміни клімату, необхідність розвитку нових напрямів туристичної діяльності, в тому числі ділового туризму, обумовлюють необхідність фінансового стимулювання та відновлення даної галузі.

Список використаних джерел:

1. International Tourist Numbers Could Fall 60-80% in 2020, UNWTO Reports. World Tourism Organization (UNWTO), 2020. URL: <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020>
2. World Tourism Organization (UNWTO), 2020. URL: <https://www.unwto.org/>
3. International Tourism Down 70% as Travel Restrictions Impact All Regions. Modern Diplomacy, 2020. URL: <https://moderndiplomacy.eu/2020/10/29/international-tourism-down-70-as-travel-restrictions-impact-all-regions/>
4. Covid-19 and Transforming Tourism. World Tourism Organization (UNWTO), 2020. URL: <https://www.unwto.org/news/un-policy-brief-on-tourism-and-covid-19>
5. International Tourism Highlights, 2019 Edition. World Tourism Organization (UNWTO), 2019. 23 p. URL: <https://doi.org/10.18111/9789284421152>.

6. International Trade Centre (ITC), 2020. URL: <https://www.intracen.org/>
7. EU-MACS (EUropean MArket for Climate Services). European Union, Horizon 2020 – Fighting and adapting to climate change. Project ref. 730500. URL: <http://eu-macs.eu/outputs/tourism-faq/1-how-does-climate-impact-tourism/>
8. Climate Change and Tourism. Responding to Global Challenges. Summary. UNWTO, UNEP, World Meteorological Organization, 2008. URL: <https://www.onecaribbean.org/content/files/unwtoclimatechangereport.pdf>
9. Hotel Industry; Everything You Need to Know About Hotels! Revfine.com, 2020. <https://www.revfine.com/hotel-industry/>

References:

1. World Tourism Organization (2020). *International Tourist Numbers Could Fall 60-80% in 2020, UNWTO Reports*. Available at: <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020> (accessed 24.11.2020).
2. World Tourism Organization (2020). Available at: <https://www.unwto.org/> (accessed 24.11.2020).
3. Modern Diplomacy (2020). *International Tourism Down 70% as Travel Restrictions Impact All Regions*. Available at: <https://moderndiplomacy.eu/2020/10/29/international-tourism-down-70-as-travel-restrictions-impact-all-regions/> (accessed 24.11.2020).
4. World Tourism Organization (2019). *Covid-19 and Transforming Tourism*. Available at: <https://www.unwto.org/news/un-policy-brief-on-tourism-and-covid-19> (accessed 24.11.2020).
5. World Tourism Organization (2019). *International Tourism Highlights, 2019 Edition*. UNWTO, Madrid. Available at: <https://doi.org/10.18111/9789284421152> (accessed 24.11.2020).
6. International Trade Centre (2020). Available at: <https://www.intracen.org/> (accessed 24.11.2020).
7. EU-MACS (EUropean MArket for Climate Services) (2020). European Union, Horizon 2020 – Fighting and adapting to climate change. Project ref. 730500. Available at: <http://eu-macs.eu/outputs/tourism-faq/1-how-does-climate-impact-tourism/> (accessed 24.11.2020).
8. World Tourism Organization (2008). *Climate Change and Tourism. Responding to Global Challenges. Summary*. UNWTO, UNEP, World Meteorological Organization. Available at: <https://www.onecaribbean.org/content/files/unwtoclimatechangereport.pdf> (accessed 24.11.2020).
9. Revfine.com (2020). *Hotel Industry; Everything You Need to Know About Hotels!* Available at: <https://www.revfine.com/hotel-industry/> (accessed 24.11.2020).